

Madencilik Yasaları Neden ve Kimin İçin Değiştirildi?

Arif Ali CANGI*

Ülkemizde altın madenciliğinin başlaması ile madencilik başka türlü anılmaya ve değerlendirilmeye başlandı. Bergama-Ovacık Altın Madeni işletmesiyle başlayan süreçte, küresel sermaye yeraltı kaynaklarına gözünü dikti ve hiçbir çevresel kaygı olmadan bu kaynakların işletilmesi süreci başladı. Buna karşı, özellikle siyanür liçi yöntemiyle yapılacak işletme sonunda, oluşacak ağır metal kirlenmelerine karşı, toprağını, suyunu, havasını korumak amacıyla toplumsal hareketler oluştu. Bergama Köylüleri, İnay Köylüleri, İzmir-Bergama, Eşme, Sivrihisar, Havran/Küçükdere Elele Hareketi, Beyaz Adımlar Platformu, EGEÇEP, Artvin'liler ve Munzur'lular örgütlendiler. Geçtiğimiz yıl içinde Kaz Dağları'ndaki arama faaliyetlerinin gündeme gelmesi üzerine Kaz Dağları'nı korumak için yeni yeni dayanışma örgütleri kuruldu. Bu toplumsal hareketler, gerek yaşam hakkının savunulması gerekse demokratikleşme konusunda üzerinde durulması gereken bir olgudur. Toplumsal hareketlerin değerlendirilmesini başka bir yazıya bırakıp, sürecin politikalarda, yasalarda, hukuk sisteminde ortaya çıkardığı değişimin üzerinde duralım.

Yaşamı savunan hareketlere karşı, çevre sağlığı, canlı yaşamı kaygısı olamayan, tek amaçları toprağın altındaki 'altın'ı almak olan Çok Uluslu Şirketler (ÇUŞ) de boş durmadılar, siyasi iktidarlara birlikte bir yandan bu hareketleri kırmak için bin türlü yalanlar uyduruldu, diğer yandan doğal ve kültürel varlıkların yasal güvenceleri ortadan kaldırıldı.

*Avukat, İzmir, cangi@cangi.av.tr

Avukat-izmir-cangi@cangi.av.tr

Anımsarsanız Enerji Bakanı Hilmi Güler, Kaz Dağları'nda altın aramaya karşı çıkanlara "kökü dışarıda" dedi, daha sonra "ben öyle demedim" dedi. Sayın Güler, Kışladağ Altın Madeni'nin açılışında da "bir avuç çapulcuya pabuç bırakmayacağız" demişti, "pabuç bırakmadıkları"nın başvurusu üzerine Danıştay Kışladağ Altın Madenini durduran kararı verdi. Sayın Bakan, "Çapulcu kim" sorusunu halen yanıtlamadı. Bergama'da oynanan oyun burada da oynanmaya çalışılıyor. Bergama Köylü Hareketini baltalamak için "Alman Vakıfları yönlendiriyor" yalanı ortaya atılmıştı, bunun üzerine Bergama Hareketi üyelerinin de içinde yer aldığı pek çok insan Ankara DGM'de "Türkiye'nin bütünlüğü ve Laik Cumhuriyet Rejimi aleyhinde gizli ittifak oluşturmak" suçlamasıyla yargılanmışlardı. Yargılama sonunda; "...Bergama'daki altın madeninin işlenmesi konusunda da, yargısal mücadele verilmektedir. Bu hususun herhangi bir suç konusu teşkil etmesi düşünülemez..." gerekçesiyle beraat kararı verilmişti. Mahkeme aklamıştı ama halen aynı yalanlar yineleniyor.

Toplumsal tepkiler, alınan mahkeme kararları üzerine, maden işletmecisi Çok Uluslu Şirketler (ÇUŞ), "bu tür mücadelelere olanak sağlayan mevzuatla madencilik yapılmaz, yabancı sermaye gelmez" yaygarasını kopardılar. İstekleri doğrultusunda, "5177 Sayılı, Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" 2004 yılı 5 Haziran günü yani Dünya Çevre Günü'nde yürürlüğe girdi. 5177 Sayılı yasa ile madencilikle ilgili pek çok yasada değişikliğe gidilmiş, yönetsel işlemlerle ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.

Bu yasanın hazırlık aşamasında, Newmont'un yöneticilerinden Gordon Nixon, "...Maden Yasası'nın Ankara'daki Newmont yetkilileri ile eşgüdüm içerisinde hazırlandığını..." söylemişti (<http://www.evrensel.net/04/03/17/ekonomi.html#1>) Yasanın yürürlüğe girmesinden önce Çok Uluslu Altın Madeni Şirketlerine Başbakan Recep Tayyip Erdoğan güvence vermişti; Kanada'lı Eldorado Gold Şirketi temsilcilerinin de içinde bulunduğu 20 işadamı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı Başbakanlık'ta ziyaret etmiş, Türkiye'de altın arama faaliyetinin, yasal düzenlemeler ve karşı kamuoyu nedeniyle hak etmediği şekilde engellerle karşılaştığını belirten işadamları, Başbakan'dan destek istemişler, Tayyip Erdoğan da işadamlarına "...Maden Kanunu Meclis'te,

yabancı yatırımın önünü açan yasa da çıkarıldı sorunlarınız çözülecek..." demişti.

(<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=77929>)

Yasalar Değişti:

Böylesine sözler ve güvencelerle adeta çok uluslu şirketler tarafından hazırlanan yasa değişikliği ile Maden Yasası ile birlikte toplam on bir yasada önemli değişiklikler yapıldı. **Yasa değişikliklerinin tek hedefi "madenciliğin (madencilerin) önündeki engelleri kaldırmak"tı.** Orman alanları, milli parklar, özel koruma bölgeleri, ağaçlandırma alanları, tabiat alanları, özel koruma bölgeleri, doğal ve kültürel sit alanları, tarım alanları, meralar, sulak alanlar, kıyılar, karasuları, kentlerin imar alanları, turizm bölgeleri, **Su havzaları madencilik faaliyetine açıldı.** Madencilik faaliyetlerinin Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) Raporu ve gayrisihhi müessese izin süreçlerinin Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği düzenlendi.

Maden arama faaliyetleri ÇED kapsamı dışında bırakıldı, ÇED yapılmadan verilen arama izinleri ile toplam **rezervin %10'unun işletilmesine ve satışına izin verilebileceği, rezerv miktarının belirlenmesinde, madenci şirketin beyanın esas alınacağı kabul edildi.** Altın Madencilerinden, "ruhsat sahibi tarafından beyan edilen" ocak başı satış fiyatı tutarının yalnızca %2'sinin devlet hakkı olarak alınacağı düzenlendi. Büyükşehirlerin su havzalarının korunmasına ilişkin yönetmelik çıkarma yetkileri, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın uygun görüşüne bağlandı. Maden İşleri Genel Müdürü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun doğal üyeleri arasına katıldı. Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu hükümlerine göre tahsis edilen sahada halen petrol ve madencilik faaliyeti yapılmakta ise bu faaliyetin izin süresi, **ruhsat süresinin uzatılması halinde de bu süre bitimine kadar bu sahalarda ormansız alan** statüsü uygulanacağı düzenlendi. Maden işletme faaliyetleri için gerekli olan özel mülkiyete konu taşınmazların işletme ruhsatı sahibinin istemi üzerine kamulaştırılmasının yolu açıldı.

Kamulaştırma işleminin en çarpıcı örneği, Efemçukuru madeni için uygulandı. 3 Ocak 2007 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu'nun 2007/12974 sayılı Kararı ile

Efemçukuru Altın Madeni sahası içinde yer alan toplam 35 parselin, Tüprağ Metal Madencilik A.Ş. (ELDORADO GOLD) yararına acele kamulaştırılma kararı verilmiştir. Karar, Kamulaştırma Yasası'nın 27. maddesine dayandırılmıştır. Oysa Kamulaştırma Yasası'nın 27.maddesi "3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanmasında yurt savunması ihtiyacına veya aceleliğine Bakanlar Kurulunca karar alınacak hallerde" acele kamulaştırmayı öngörmektedir. Maden Yasası'nın 46.maddesindeki olağan kamulaştırma yolu dahi yeterli görülmeyerek, olağanüstü kamulaştırma yolunun tercih edilmesi, yasa değişikliklerinin kimin için, kimin yararına yapıldığını anlatmaya yetmektedir.

Maden Yasası ve madencilikle ilgili yasalardaki değişikliklerin temel anlayışı, özetle; "Çevrenin geliştirilmesi, insan ve çevre sağlığı ile ülkemizin doğal ve kültürel zenginliklerinin korunması, madencilik faaliyeti önünde bir engeldir. Hiçbir sınırlama olmadan, ülkenin ormanlarında, sulak alanlarında, milli parklarında, koruma altına alınmış doğal kültürel sit alanlarında madencilik yapılmalıdır. Bu amaçla madencilik faaliyeti önündeki çevre ve insan sağlığı ile doğanın korunmasına ilişkin mevzuat engelleri tamamen kaldırılmalı yada işlevsiz kılınmalıdır..."

Yasa değişikliği, madencilik sorunlarına da çözüm getirmemektedir. Herşeye karşı madencilik hedefleyen yasal düzenlemeler, ülkemizin madencilik sorunlarına da çözüm getirmemektedir. Yalnızca ülkenin yeraltı kaynaklarının hiçbir kayıt ve kısıtlama olmaksızın yeraltından çıkartılması ve işlenmeden yurtdışına çıkartılmasını sağlamakta, üstelik başka hiçbir sektöre sağlanmayan imtiyaz ve teşviklerle desteklenmektedir. Maden işletme ruhsatlarına kutsallık ve dokunulmazlık sağlanarak kamu elindeki kaynaklar, çok uluslu şirketlere aktarılmaktadır. Madencilik alanındaki kamu girişimciliği tamamıyla tasfiye edilmiştir. Çok uluslu yabancı ortaklara madencilik imtiyaz ve teşvik uygulamaları ile birlikte yatırım olanakları sunulmuştur. Ülke sanayisi için değil, dış satım ve batı metropollerine yönelik hammadde üretimi öne çıkarılmaktadır. Madencilik politikaları, piyasalar tarafından belirlenmektedir.

5177 Sayılı Maden Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un bazı maddelerinin Anayasaya aykırılığı iddiası ile yürürlüğün durdurulması ve iptali

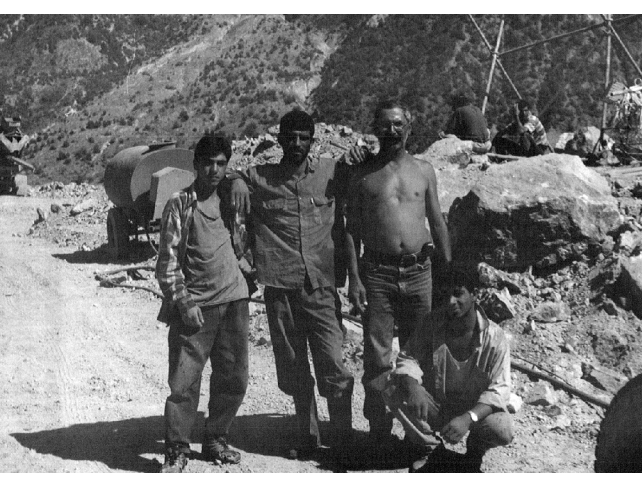
istemiyle 117 CHP milletvekili tarafından Ağustos/2004'de Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur. Bu arada 19 Ekim 2007 tarihinde Jeoloji Mühendisleri Odası, Çevre Mühendisleri Odası ve Metalurji Mühendisleri Odası; "sözlü açıklamalarının dinlenmesi ve bilgi alınması amacıyla davet edilmeleri yargılamanın bir an önce sonuçlandırılarak, Anayasaya aykırı yasa değişikliklerinin iptaline karar verilmesi" istemli olarak Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yaptılar.

Sıra Yönetmeliklerde:

Yasa değişikliğinden sonra, önce Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından "Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği" değiştirildi, su havzalarının mutlak koruma alanları 300 metreden, 100 metreye düşürüldü, orta mesafe koruma alanlarından itibaren su havzaları da madencilik açıldı. Ardından Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından Maden Yasası Uygulama Yönetmeliği değiştirildi, yasayı aşan düzenlemeler yapıldı. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından çıkartılan "Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik"le de sulu ve kuru tarım arazilerinde madencilik faaliyetlerinin önü açıldı.

Son aşama olarak da Bakanlar Kurulu tarafından "Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği" ile **İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik** çıkarıldı. Bu iki yönetmeliğin en önemli ortak yanları; adlarının yönetmelik olmasına karşın, yönetmelikten daha üstün hukuk normu niteliğinde olmaları, tüzükmüş gibi hatta yasaymış gibi düzenlemeler içermeleri. Oysa, yasa ise Yasama Organı yani TBMM tarafından çıkartılması, tüzük ise Anayasa'nın 115. maddesine göre öncelikle Danıştay'ın incelemesinden geçmesi gerekirdi. Bu iki yönetmeliğin diğer ortak yönü de "doğal dengenin korunması, **çevre kirlenmesinin önlenmesi, dolayısıyla insan ve diğer canlıların sağlıklı yaşamlarının sağlanması**" kaygılarını taşımamaları. **Yönetmeliklerle, yasa değişikliğini aşar nitelikte düzenlemeler yapıldı.**

Bu yönetmeliklerin iptali için Jeoloji Mühendisleri Odası ve diğer odalar ile yurttaşlar davalar açtılar. Davalar devam ederken, değişikliğe gidildi. Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği'ndeki 21 Nisan 2007 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle çevre korumadan daha da uzaklaşıldı, denetim yapmakla görevli yerlerin denetim yetkileri kısıtlandı. Yönetmelik değişikliğinden çarpıcı bölümler şöyle;

-Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'ne göre Kısa Mesafeli Koruma Alanında madencilik faaliyetleri yasaklanmasına karşın, bu yönetmelikle **maden ruhsatı alındıktan sonra kısa mesafeli koruma alanı ilan edilmesi halinde madencilik faaliyetine izin verilebileceği** düzenlenmiştir.

-Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'nin Orta Mesafeli Koruma Alanında madencilik faaliyetlerine olanak sağlayan maddesi hakkında Danıştay yürütmeyi durdurma kararı vermiş olmasına karşın, Danıştay kararı yokmuş gibi bu yönetmelikte yine orta mesafeli koruma alanında madencilik faaliyetinin önü açılmıştır

-Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) uygulanacak projeler kapsamına giren madencilik faaliyetleri için yetkili idareler tarafından işyeri açma ve çalışma ruhsatı verirken başka bir bilgi ve belge aranmadan ÇED raporunda yer alan belgelere göre işlem yapılacağı düzenlenmiştir. İşyeri açma ve ruhsatının verilmesinden sonra maden işletmesinin **toplum ve çevre sağlığı açısından uygun çalışmadığının saptanması halinde faaliyet ancak Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün gerekli görmesi halinde durdurulabilecek.**

-İmar planı bulunmayan alanlarda yapılan veya yapılacak olan madencilik faaliyetleri ile bu faaliyetlere bağlı geçici tesisler ve bunların müstemilatı için **imar planı yapılmayacağı**, İmarsız alanlarda yürütülen madencilik faaliyetleri için gerekli olan geçici tesisler ve bunların müstemilatı için **inşaat ve yapı kullanma izni alınmayacağı** kuralları getirilerek, madenciler için imar affı ve ayrıcalıkları yaratılmıştır

-“Çevre düzeni planı ve imar planlarına, işletme ruhsat alanları ve ilgili tesisler madencilik faaliyet alanı olarak plan notuna işleneceği, planda gözüküyorsa, Maden ruhsatı sahibinin başvurusunun **bir ay içinde** cevaplandırılacağı” düzenlemesi ile **Çevre Düzeni Planı ve İmar Planlarında, konut alanı, tarımsal alan gibi**

madencilik faaliyeti için uygun olmayan alanlar, yönetmelik hükmü ile madencilik faaliyet alanına dönüştürülmeye çalışılmaktadır.

Bu kapsamda en önemli yönetmelik değişikliklerinden bir tanesi de Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'dir. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen yönetmelik değişikliği Resmî Gazetenin 31 Aralık 2004 tarihli sayısında yayımlanarak yürürlüğe girdi. (Bu yönetmeliğin iptali için TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, İzsu ve yurttaşlar tarafından dava açıldı)

“Ülkenin yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin korunması ve en iyi bir biçimde kullanımının sağlanması için, su kirlenmesinin önlenmesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere gerekli olan hukuki ve teknik esasları belirlemek...” amacıyla çıkartılan yönetmeliğin, kimi düzenlemelerine baktığınızda asıl amacının su kirlenmesini önlemekten başka bir şey olduğunu görürsünüz.

Burada dayanılan “sürdürülebilir kalkınma” çevreyi kirleten faaliyetlere izin verilmesinin bir bahanesi haline aldı. **Sürdürülebilir kalkınma sağlanmaya çalışılırken, yaşam sürdürülemez hale geliyor.**

Önceki Yönetmelikte 300 metre olan “Mutlak Koruma Alanı” yeni yönetmelikte ne hikmetse 100 metreye düşürülmüştür. Bu hüküm hakkında Danıştay Yd kararı verildi.

Eski yönetmelikte “*Hiç bir şekilde maden ocağı açılmasına ve işletilmesine izin verilmez.*” ifadesi yer alırken bu yönetmelikle, su havzaları bile madencilğe açıldı.

İçme ve kullanma suyu rezervuarının maksimum su seviyesi noktasından **1 km.lik** mesafeden itibaren “Orta ve Mesafeli Koruma Alanları”nda, “..sağlık açısından sakınca bulunmaması, mevcut su miktar ve kalitesini bozmaması, faaliyet sonunda arazinin doğaya kazandırılarak terk edilmesi...” koşulları altında madencilğe izin verilebilecektir. Yönetmeliği bu düzenlemesi hakkında da yürütmeyi durdurulması kararı verilmiş olmasına karşın, yukarıda da belirtildiği gibi, Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği ile orta mesafeli koruma alanı yeniden madencilğe açıldı.

Ayrıca “Uzun Mesafeli Koruma Alanları”nda, madencilüğün yanı sıra kuru tipte çalışan, tehlikeli atık üretmeyen ve endüstriyel atıksu

oluşturmayan sanayi kuruluşlarına izin verilebileceği düzenlendi.

Madenciliğin kirlenmeye yol açacağı ortada, kuru tipte çalışsa da sanayi tesisleri de **yüzeysel sularla beslenen baraj havzalarının kirlenmesine yol açabilecektir**. Hiçbir ekonomik değer, insan ve canlı yaşamından daha önemli değildir. Bu yüzden su havzalarında madencilik ve sanayi faaliyetine izin verilmesi, kabul edilemez.

KDV de alınmıyor;

Madenciliğin önündeki tüm engelleri açan bu yasal düzenlemeler de Madencileri tatmin etmedi; "...alınan KDV çok yüksek, bu vergiler olduğu sürece, madencilik yapılmaz, yabancı sermaye gelmez..." itirazları üzerine Katma Değer Vergisi Yasasında değişiklik yapıldı. "**Altın, gümüş ve platin ile ilgili arama, işletme, zenginleştirme ve rafinaj faaliyetlerine ilişkin olmak üzere, bu faaliyetleri yürütenlere yapılan teslim ve hizmetler**" KDV'den muaf tutuldu.

Talanın önüne geçilmeli;

Yasa değişikliğinin iptali davası Anayasa Mahkemesi'nde, henüz raportör raporunu düzenlemedi, yönetmeliklerin iptali davaları Danıştay'da devam ediyor, Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliğinin iptali davası açılmasından bu yana iki yıl geçmesine rağmen henüz yürütmeyi durdurma konusunda karar verilmedi.

Yargılamalar sürüyor, hukuka aykırı yasalar ve yönetmelikler uygulanıyor. Bergama'da defalarca verilen mahkeme kararlarına, üç ayrı AİHM kararına rağmen işletme sürüyor, Kozak Yaylası'nda açılacak ocaklardan getirilecek toprağın işletilmesi için kapasite artırımına gidiliyor, Kışladağ'da Danıştay kararı ile şimdilik faaliyet durdurulduğu resmen açıklanmasına karşın, yeniden faaliyete başlama hazırlıkları hızla devam ediyor.

Adeta yeni tür bir hukuk yaratıldı. Yaratılan hukuk, çevreyi koruma(ma) hukuku, talanın hukuku niteliğinde. Talanın önüne geçmek için güçlü toplumsal hareketlerin yanında güçlü bir siyasal güce de gereksinim var.

Küreselleşen ve vahşileşen kapitalizm, gözünü ülkemizin yer altı kaynaklarına dikti, ne yapıp edip alıp götürcekler, çevre sağlığı ve canlı yaşamının korunması gibi kaygıları yok, yollarında hiçbir engel ve zorlama görmek istemiyorlar. Yüzde 47'lik AKP Hükümeti ile de bunu yapabileceklerine eminler. Bu ilişkiyi doğrulayan pek çok örnek

anlatılabilir;

Bergama Köylüleri'nin direncini kırmak, mahkeme kararlarını aşmak için alınan Bakanlar Kurulu Kararı'nın da Danıştayca iptal edilmesi ve madenin mühürlenmesi üzerine 2004 yılının sonbaharında dönemin ABD'nin Ankara Büyükelçisi Eric S. Edelman, Bayındırlık ve İskan Bakanı'ndan imar planlarının yeniden düzenlenmesi ricasında bulunmuştu. Bu rica yerine getirildi ve kamu yararı olmadığına dair verilen sayısız mahkeme kararına ve üç ayrı AİHM kararına, son aşamada imar planları iptal edilmiş olmasına rağmen Bergama Ovacık Altın Madeni ve Kimya İşletmesi, imar plansız, ruhsatsız yapılarda faaliyetini sürdürüyor hatta kapasitesini üç kat artırma hazırlığına gidiyor.

Danıştay kararı ile faaliyeti durdurulan Kışladağ Altın Madeni'ni işleten Tüprağ Şirketi'nin Halkla İlişkiler Müdürü Mehmet Yılmaz "...Sektörün en önemli sıkıntısı İdare Mahkemeleri. Lisedeki not yükseltme davasına bakan mahkeme, bu tür davalara da bakıyor..." (18.09.2007, Dünya Gazetesi) demişti. Ardından **TMMOB Çevre Mühendisleri Odası önemli bir mektubu ortaya çıkardı; Kışladağ Altın Madeni işleten Tüprağ'ın** ana şirketi Kanada kökenli Eldorado Gold'un Başkanı Paul N.Wright kendisini "Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Yabancı Sermaye Danışma Kurulu Üyesi" olarak tanıtarak, Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen'e 8 Kasım 2007 tarihli bir mektup yazmış, mektupta "yargı kararını ile madenin kapalı kalması halinde güven bunalımı oluşacağı" yönünde tehditte bulunulmuş ve kendi belirlediği bir tarihte özel bir randevu istemişti. İstene bu görüşmenin olup olmadığı, olduyorsa neler görüşüldüğü konusunda net bilgi sahibi değiliz. İster istemez "**3 Ocak 2008 tarihinde yayımlanan Efemçukuru acele kamulaştırılmasının bu görüşme ile bir ilgisi var mıdır?**" sorusu akla takılıyor.

Sözün özü, ülkemizdeki madencilik çok boyutlu, uygulanan ekonomik politikalarla koşut giden uygulamalar içermektedir. Yaratacağı sonuçlar itibarıyla salt mesleki kaygılarla değerlendirilmesi olası olmayan bir konudur. Diğer canlılarla birlikte, kendimizin, **çocuklarımızın yaşamını, dönüşü olmayacak tehlikeye atan türden yaşamsal bir meselelerden birisidir**. En iyisi mi; "toprağımıza, havamıza, suyumuzla kısacası yaşamımıza sahip çıkmaya çabalayan yaşam savunucuları"na da kulak vermeli ve onlara katılmalı.